

RACHEL VAN CHARANTE

HET GRACHTENHUIS

Ze vecht voor
haar beste vriendin...
en de vrijheid

XANDER

ROMAN

*

Geritsel. Takken knappen onder zijn laarzen. Hij is angstaanjagend dichtbij.

Ik druk mijn gezicht tegen de drassige grond en knijp mijn ogen dicht. De geur van vochtige aarde en rottend blad dringt mijn neusgaten binnen. In een poging het geluid van mijn gejaagde ademhaling te smoren, leg ik een hand voor mijn mond en adem door mijn neus.

In de verte klinkt het agressieve geblaf van een herdershond. Schoten. Gegil. Het geluid draagt ver over de weilanden. Ik huil geluidloos.

Het flauwe schijnsel van het maanlicht wordt gefilterd door de boomtoppen die zich boven mijn hoofd sluiten. De duisternis is volledig. Zonder dat ik hem kan zien, weet ik dat hij slechts een paar stappen van me verwijderd is. Ik hoor zijn ademhaling. Binnensmonds gevloek.

Roerloos blijf ik liggen. *Ga weg*, smeek ik in stilte. *Ga weg. Geef het op.* Ik blijf het herhalen, als een mantra.

Hij buigt zich over me heen en grijpt mijn arm beet.

1

Heleen
Lochem, zomer 1942

De opkomende zon verdrijft de ochtendschemering en laat de dauwdruppels op het weiland oplichten. De kruinen van de leilindes rondom het erf wiegen zachtjes heen en weer op het voorjaarsbriesje. Aan de oever van de kleine plas naast ons weiland staat een reiger op één poot, zijn blik op het water gericht, te wachten op een prooi.

Het is even voor zessen en mijn ogen branden van de slaap. Ik gaap. Kleine wolkjes kringelen uit mijn mond naar de hemel. Ik sla de kraag van mijn vest op en met duim en wijsvinger masseer ik geroutineerd Bertjes uiers. Een straaltje wit vocht loopt in de emmer. Het melken is een klusje dat ik al van jongs af aan gedachteloos doe, maar sinds ik weer bij mijn ouders woon, ben ik het vroege opstaan niet meer gewend.

‘Alleen Katrientje nog, en dan zijn we klaar,’ klinkt het achter me.

Vanuit mijn ooghoeken kijk ik naar de gebogen rug van mijn vader, die een meter of tien verderop een andere koe melkt. Ik weet hoe fijn hij het vindt dat ik weer thuis ben en hoezeer hij hoopt dat ik blijf. Hij oogt broos, met zijn magere lichaam en getaande gezicht. Zijn bruine haar wordt grijzer en de kale plek op zijn achterhoofd groter. Mijn vader is halverwege de vijftig, en al sinds zijn jonge tienerjaren werkt hij op de boerderij. Van ’s ochtends vroeg tot ’s avonds laat is hij in touw. Hij klaagt nooit, het is gewoon zo. Of hij het werk echt leuk vindt, weet ik niet. Net als mijn moeder en veel anderen uit onze omgeving denkt hij niet na over andere mogelijkheden, maar neemt hij het leven zoals het zich aandient.

Een eigenschap die bij mij een generatie heeft overgeslagen.

Vanuit de verte klinkt het brommende geluid van een auto. Over het brede zandpad voor onze boerderij raast een groene auto-mobil met zwarte hakenkruizen voorbij.

Mijn vader staat op en kijkt het voertuig na. We wisselen een blik.

Vanuit het niets begint het luchtalarm te joelen. Schrille janktonen snijden door de stille voorjaarsochtend. Hoog aan de hemel verschijnt een zwarte, steeds groter wordende stip, begeleid door een aanzwellend bromgeluid.

Klapwiekend vliegt de reiger weg. Bertje loeit en zwiept driftig met haar staart.

‘Heleen, kom,’ roept mijn vader.

Ik wurm mezelf onder de koe vandaan. ‘Sorry meid,’ mompel ik en ik geef haar een klopje op haar schoft. ‘Je zult nog even moeten wachten.’ Ik gris de emmer en het houten krukje mee en hol op een drafje naar de achterdeur. Mijn vader hobbelt achter me aan.

In de deuropening verschijnt mijn moeder. Gejaagd droogt ze haar handen aan haar schort. ‘Kom gauw jongens, snel.’

We schieten langs mijn moeder heen de keuken in. Ze opent de houten deur naar de kelder en we stommelen het trappetje af. Mijn vader sluit de deur. Het volume van de gevechtsvliegtuigen over de stad wordt gedempt.

Zwijgend laten we ons op het houten bankje zakken, in afwachting van wat komen gaat. In het buitengebied hebben de geallieerden weinig te bombarderen, maar niet zelden dropt een geallieerd vliegtuig er bommen, om zo gewicht te verliezen en vervolgens weer op te stijgen. In de afgelopen twee jaar zijn daardoor al verschillende boerderijen in vlammen opgegaan.

Zuchtend buigen mijn ouders hun hoofd en gaat mijn vader in gebed. ‘God, liefdevolle hemelse vader. Wij vragen u om over ons te waken...’

Ik draai aan mijn trouwring. De vanzelfsprekendheid waarmee mijn ouders hun lot in handen leggen van een wezen dat ze niet kunnen horen, zien of ruiken, ontbreekt bij mij totaal.

De kelder ruikt muf en vochtig. Al voor de oorlog heeft Bart hier voor mijn ouders extra verlichting opgehangen, de wanden wit

geverfd en deze voorzien van planken, die inmiddels volgestouwd zijn met weckpotten met groente, fruit en vlees waar de halve stad een maand van kan eten. Het is ironisch: ondanks zijn inspanningen om anderen de naderende oorlog door te helpen, was hij zelf een van de eerste slachtoffers. Drie dagen na de Duitse inval overleed Bart bij gevechten op de Grebbeberg in Rhenen. Ik was 25 jaar toen ik in één klap weduwe werd en alleen achterbleef in ons appartementje in de Pijp in Amsterdam. Zes jaar eerder was ik vol goede moed naar de hoofdstad getrokken, nu deed alles in Amsterdam me denken aan Bart.

Het waren de dingen die er niet meer waren die ik het slechtst verdroeg. De plek op de sofa waar hij niet meer zat. Zijn schoenen die ongedragen onder de kapstok in de gang stonden. Zijn jas, die nog wel naar hem rook, maar nooit meer door hem gedragen zou worden. Bart was overal, en tegelijkertijd was hij nergens.

‘Kom toch naar huis, kind,’ smeekte mijn moeder me, en ineens was het aanlokkelijk om terug te gaan Lochem. Om weg te kruipen in de geborgenheid van de cocon van mijn ouderlijk huis, waar ik me kon overgeven aan hun liefdevolle zorgen.

Zo snel als het luchtalarm begon, gaat het gejoel weer liggen.

Mijn vader steekt triomfantelijk zijn wijsvinger omhoog, alsof zijn gebed verhoord is.

‘Loos alarm.’

‘Eerst maar eens ontbijten,’ roept mijn moeder. ‘Wat jullie? Koffie?’

We volgen haar naar de keuken, waar het brandende gasfornuis een aangename warmte verspreidt. De keuken is voorzien van een zwart-witte granitovloer en blauwgeverfde wanden. Boven de schouw hangen boerenbontbordjes, afgewisseld met de trouwfoto's van mijn ouders, die van mijn zus Coby, mijn pleegzus Francien en die van mijn Bart en mij. De keuken is voor mijn ouders hun dagelijkse leefruimte. Ze koken en eten er, ontvangen er bezoek en slapen er zelfs in de bedstee.

Halverwege de jaren dertig overleed mijn grootmoeder, die bij ons in huis woonde en in de wijde omgeving bekendstond om haar zuinigheid. Ze liet ons een klein kapitaal na, waarvan mijn ouders

na veel wikken en wegen onze woonboerderij hebben verbouwd. Er werden een wc in het woonhuis en drie slaapkamers op de bovenverdieping gerealiseerd. Daardoor hoefde ik niet langer een bedstee te delen met Coby, maar kregen we elk de luxe van een eigen slaapkamer. In plaats van de derde slaapkamer in gebruik te nemen, bleven mijn ouders – gewoontedieren als ze zijn – stug de bedstee in de keuken gebruiken.

Niet veel later werd de derde slaapkamer in gebruik genomen door mijn schoolvriendinnetje Francien, die bij ons in huis kwam wonen. Franciens moeder overleed kort na haar geboorte, waarna haar vader afgleed in een alcoholverslaving. Met enige regelmaat lag hij laveloos in bed, was hij niet aanspreekbaar. Francien werd geacht voor zichzelf te zorgen. Mijn moeder kon het niet langer aanzien en ontfermde zich over haar. Op ons elfde vertelden onze ouders dat ze Francien officieel als pleegkind hadden erkend.

Mijn moeder zet een ontbijtkom op tafel en schraapt met een opscheplepel door een steelpannetje.

‘Voor mij geen haveremoutpap, ma. Alleen koffie graag.’

‘Toe kind, eet wat. Straks val je flauw. En je bent al zo mager.’ Ze haalt de lepel door het pannetje en vult de kom tot de rand met pap. Ik zucht bijna onhoorbaar.

Mijn vader wacht tot mijn moeder aangeschoven is, buigt zijn hoofd en prevelt een gebed. ‘Amen. Eet ze.’ Dan valt hij op de pap aan. Smakkend lepelt hij de brij naar binnen. ‘Kuijpers heeft me gevraagd hem vandaag te helpen met een klus aan zijn varkensstal,’ vertelt hij met volle mond. ‘Zijn zoon Harm-Jan is er ook bij, maar ze kunnen wel een paar extra handjes gebruiken.’

‘Over Harm-Jan gesproken. Weet je dat hij steeds naar je vraagt in de kerk?’ Mijn moeder kijkt me veelbetekenend aan.

Ik neem een slok koffie. Het beeld van Harm-Jan Kuijpers verschijnt op mijn netvlies: mager, hangende schouders, zijn blik immer naar de grond gericht. Hij is zwijgzaam, en als hij praat doet hij dat zo zachtjes dat je je afvraagt of hij wel iets gezegd heeft. Harm-Jan kan aanwezig zijn zonder dat je hem opmerkt. Hij moet de dertig gepasseerd zijn, maar is al vrijgezel zolang als ik me kan heugen.

‘Hij vraagt regelmatig hoe het met je gaat. En afgelopen zondag zei hij tegen papa dat het hem leuk lijkt om een keer bij je langs te komen.’

‘Is dat zo?’

‘Ja Heleen, dat is zo. Als je de kerk eens wat vaker zou bezoeken, dan zou je weten dat de mensen naar je vragen en aan je denken.’ Mijn vader zet de ontbijtkom aan zijn mond en likt hem uit.

Ik wend mijn blik af. Zijn tafelmanieren zijn een van de redenen waarom het even duurde voor ik Bart introduceerde bij mijn ouders.

‘Harm-Jan is zo’n leuke knul,’ vervolgt mijn moeder.

Ik kijk haar aan. ‘Wat vindt u dan zo leuk aan hem?’

Ze glimlacht flauwtjes. ‘Nou ja, eh... Het is een kloeke jongen. En een harde werker.’

Ik trek mijn wenkbrauwen op.

‘Hard kunnen werken is een deugd. En hij is godvruchtig. Die jongen mist geen enkele dienst.’ Mijn vader schuift zijn ontbijtkom opzij en buigt naar voren. ‘Heleen, huwbare mannen liggen op jouw leeftijd niet voor het oprapen. Coby had op haar zevenentwintigste al vier kinderen.’

Ik klem mijn vingers om mijn lepel. ‘Zij liever dan ik, pa.’ Daar wil ik het bij laten.

Mijn moeder legt sussend haar hand op mijn arm. ‘Wat papa bedoelt, schat, is dat Bart niet gewild zou hebben dat je de rest van je leven alleen bleef. Net als jij hebben ook papa en ik veel van Bart gehouden. Maar hij is er niet meer. En jouw leven gaat door. Je bent zevenentwintig. Het is nog niet te laat om weer een leven op te bouwen.’

‘Dat is ook precies wat ik ga doen, een leven opbouwen. Maar daar heb ik niet per se een man voor nodig.’ De gedachte om de rest van mijn leven alleen te blijven is weinig aantrekkelijk, tegelijkertijd moet ik er niet aan denken me aan de eerste de beste vast te klampen om maar geen oude vrijster te worden.

Er klinkt een korte roffel op de achterdeur.

Zonder op te kijken weet ik wie er binnenstapt. Coby woont op een steenworp afstand van onze boerderij en komt elke ochtend

langs met de kinderen. Dat zijn er inmiddels vijf. De kringen onder haar ogen verraden dat dat hard werken is.

‘Goedemorgen,’ roept ze terwijl ze behendig haar kinderwagen de keuken in rijdt en de post op tafel legt, die ze, zoals iedere ochtend, voor ons uit de brievenbus haalt. ‘Er zit een brief voor jou bij, Heleen.’ Ze schuift hem naar mij toe. Op de envelop staat met vloeiende letters ‘Heleen Wittenberg-Langeveld’ geschreven. Ik herken het handschrift van Francien uit duizenden.

‘Goedemorgen schat,’ antwoordt mijn moeder. Ze geeft Coby een kus op haar wang en duikt met haar hoofd in de kinderwagen om Coby’s jongste telg te begroeten. Tim, de middelste, rent op me af en slaat zijn armpjes om mijn hals. Ik trek hem op schoot, terwijl ik de brief probeer te openen.

‘Tante Heleen, heb je het luchtalarm gehoord? Het ging heel hard.’

Ik snuif zijn geur op: een mengeling van melk en koekjes. ‘Ja, dat heb ik gehoord.’ Ik knipoo naar hem.

‘Het was me weer een herrie,’ roept Coby. ‘De kinderen zetten meteen een keel op, maar ja, wat wil je.’

Ik vis de brief eruit en vouw hem open. Er zit een keurig uitgeknipte krantenadvertentie bij.

Vacature voor de functie van secretaresse bij Van Benschop, strafrechtadvocaat te Amsterdam, staat er met grote letters boven.

Francien vraagt me hoe het met ons gaat, vertelt dat ze ons mist en deelt wat alledaagse ditjes en datjes mee. Dan schrijft ze:

Ik kwam deze vacature tegen voor de functie van secretaresse bij een advocatenkantoor aan de Leidsegracht. De aanstelling komt met de mogelijkheid om een appartement in de buurt te betrekken. Het lijkt me echt iets voor jou en ik zou het reuze vinden als je weer naar Amsterdam komt. Doe de hartelijke groeten aan pa en ma en vertel ze dat ik gauw langskom.

De informatie over de functie is summier, evenals de functie-eisen. *Ervaring is een pre*, staat er.

‘Hoe gaat het met Francien? We missen die meid.’ Mijn moeder werpt een blik over mijn schouder. ‘Een functie in Amsterdam? Wat moet je hiermee?’

‘Ik denk erover om terug te gaan, mam.’

Er valt een stilte.

Coby rolt met haar ogen en steekt teatraal haar handen omhoog, alsof ze zich overgeeft. 'Laat ik mijn mond maar houden.'

Van achter zijn brillenglazen knijpt mijn vader zijn ogen tot spleetjes. 'Terug naar die heidense stad? Wat moet je daar? Het wemelt er van de criminelen en als de oorlog nog even duurt, is er daar straks geen hap meer te eten!'

'Jacob...' zegt mijn moeder sussend.

Ik onderdruk mijn irritatie. 'Ik heb er zes jaar een leven gehad, pa. Ik mis het daar. Ik mis mijn vriendinnen. Als ik word aangenomen voor deze functie, kan ik er een appartement in de buurt huren.' Wegkruipen onder de vleugels van mijn ouders was wat ik twee jaar geleden na Barts overlijden nodig had, maar inmiddels begint het te voelen alsof mijn leven stilstaat.

'Dochter...' zegt mijn vader op een toon alsof ik niet goed snik ben. 'Die stad is niet meer wat je hebt achtergelaten. Het is óórlog.'

'Ik weet het, pa. Maar oorlog is het overal. Of bent u vergeten dat we een half uur geleden nog in de kelder zaten?'

'Je weet dat pa en ma een paar extra handen goed kunnen gebruiken. Anders komt alles weer op mijn schouders terecht, hè? Ik heb genoeg aan mijn eigen leven, Heleen. Ik heb vijf kinderen rondlopen.'

Het ligt op het puntje van mijn tong om Coby te wijzen op de mogelijkheden van geboortebeperving, maar ik besluit wijselijk om geen opmerkingen meer te maken die dit gesprek onnodig gaan verlengen. Ik schuif mijn stoel naar achteren.

Coby kijkt aansporend naar mijn moeder, alsof het de bedoeling is dat zij ook nog iets zegt.

'Ik ben het wel met je vader eens, lieverd,' zegt mijn moeder zacht. 'Wacht dan op zijn minst de oorlog híér af.'

'Ik denk erover na, dat is alles.'

Mijn vader staat op. 'Wat ga je doen?'

Zonder te antwoorden draai ik me om en loop naar mijn slaapkamer.

Ik leun tegen het kozijn en leg mijn voorhoofd tegen mijn slaapkamerraam, terwijl ik mijn blik over de weilanden laat gaan. Over

het landschap dat zowel mooi als vertrouwd is. Even blijf ik zo staan. Schuldgevoel ligt als een betonblok op mijn maag.

Dan ga ik aan mijn bureau zitten en pak een pen en een vel briefpapier uit mijn bureaulade.

De lucht is strakblauw en de zon staat hoog aan de hemel. Ik ben op het balkon van de tram gaan staan om alle indrukken van de stad in me op te nemen. Amsterdam heeft na twee jaar oorlog een ander gezicht gekregen. Op diverse gevels is met witte verf de V van 'victorie' gekalkt. Over de trottoirs slepen mensen met gele sterren op hun jas zich voort: sinds een paar maanden zijn Joden verplicht zichzelf op deze manier te markeren. Aan de reclamezuilen hangt nazipropaganda: reclame voor werk in Duitsland en affiches met duivels uitziende Joden. Tegelijkertijd is de stad levendig als vanouds; fietsers, voetgangers met handkarren, paard-en-wagens, een enkele auto: alles loopt en rijdt door elkaar. Aan de relingen van de bruggen over de grachten hangen bloembakken met kleurrijke petunia's die een opvallend contrast vormen met het vuilnis langs de kade. Ik snuif de geur van de stad op en realiseer me hoe erg ik dit gemist heb. De drukte. De kakofonie van mensen, geluiden en geuren.

'Keizersgracht, halte Keizersgracht,' schalt een blikkerige stem. Klingelend komt de tram tot stilstand.

Ik klem mijn handtas tegen me aan en wurm mezelf door de mensenmassa naar buiten. Op de stoep knoop ik mijn zomermantel open en werp een blik op mijn horloge: half twaalf. Ik heb nog een half uur om op de Leidsegracht te komen, wat ik makkelijk ga redden. Mijn maag kriebelt.

'Er is voor je gebeld,' zei mijn vader toen ik gistermiddag thuis kwam met twee volle boodschappentassen. Zijn nukkige ondertoon was niet te missen. Hij zat aan de keukentafel en deed alsof hij verzonken was in de *Lochemse Courant*.

‘Wie dan?’ vroeg ik verbaasd.

We worden zelden gebeld. Een telefoon is een moderniteit waar mijn ouders eigenlijk op tegen zijn, maar die ze toch hebben aangeschaft nadat we een paar keer een zieke koe hadden en we niet op tijd een veearts konden bereiken.

Mijn vader keek op van de krant. ‘Een nogal bekakt pratende kerel. Ene Van Benschop. Je bent uitgenodigd voor een sollicitatiegesprek, morgen om twaalf uur. Hij zei dat er nog een uitnodigingsbrief zou komen, maar dat hij belde voor het geval de post te laat is.’ Mijn vader zweeg even. ‘Dus je zet dit toch door? Ik kan je niet op andere gedachten brengen?’

‘Sorry pa,’ zei ik en ik drukte een kus op zijn wang. ‘Ik weet dat u het goed bedoelt, en ik ben jullie dankbaar voor de afgelopen twee jaar, maar ik moet mijn eigen leven weer oppakken. En mijn leven is in Amsterdam.’ Het jengelende stemmetje in mijn achterhoofd dat me vertelde dat ik mijn ouders in de steek laat, probeerde ik te negeren.

‘Als je maar weet dat je moeder je gaat missen als je weer in Amsterdam woont,’ zei hij uiteindelijk, en hij boog zich weer over de *Lochemse Courant*.

Ik voel even in mijn jaszak. De uitnodigingsbrief van Advocatenkantoor Van Benschop brandt in mijn zak. Ik steek de straat over en wijk ternauwernood uit voor een passerende bakker met zijn bakkerskar.

‘Voorzichtig, wijfie!’

‘Neem me niet kwalijk!’ roep ik. Ik ga zo op in mijn binnenwereld dat de buitenwereld aan me voorbijgaat. Ondanks het zonnige weer voelen mijn vingers koud, en naarmate ik het advocatenkantoor nader voel ik het nerveuze gevoel in mijn maag toenemen. Veel werkervaring heb ik niet: na mijn huwelijk met Bart werd ik ontslagen als secretaresse bij de gemeente Amsterdam, waar ik net een half jaar werkte. Mijn leidinggevende liet me met pijn in zijn hart gaan, zo zei hij, maar pasgetrouwde vrouwen worden nu eenmaal geacht zich op het gezinsleven voor te bereiden.

In mijn euforie heb ik me alleen maar gefocust op mijn terugkeer naar Amsterdam, maar ik prent mezelf in dat het ook een teleur-

stelling kan worden. Een baan met de mogelijkheid een appartement te betrekken is een unicum. Er zijn veel werkzoekenden en er is weinig werk te vinden, zeker in grote steden.

Advocatenkantoor Van Benschop is gevestigd in een tot kantoorpand omgebouwd woonhuis aan het einde van de Leidsegracht. In de gevel is een bronzen bord verzonken, waarop MR. ROELOF F. VAN BENSCHOP, ADVOCaat-PROCUREUR te lezen staat. Een steil trappetje leidt naar een imposante, donkerblauwe voordeur. In het ruitje vang ik een glimp van mijn spiegelbeeld op. Ik druk het hoedje dat ik vanochtend heb opgespeld op zijn plaats, kneed vluchtig mijn blonde haar in model en strijk even langs mijn auberginekleurige jurk. Dan bel ik aan.

In de deuropening verschijnt een knappe vrouw met glanzend bruin haar en rood gestifte lippen. Ze draagt een zalmroze mantelpakje en ik schat dat ze van mijn leeftijd is. ‘Kan ik u helpen?’ vraagt ze met een uitgestreken gezicht.

‘Mijn naam is Heleen Wittenberg. Ik heb een afspraak voor een sollicitatiegesprek voor de functie van secretaresse.’

Ze geeft me een slap handje. ‘Louise Venema, de secretaresse van de heer Van Benschop. Loopt u mee.’

Heupwiegend gaat Louise me voor een lange gang in, die is voorzien van houten paneelwanden en donkerrode vloerbedekking. Aan weerszijden van de gang geven deuren toegang tot – naar ik aanneem – kantoorruimtes.

Aan het einde van de gang klopt ze op een deur.

‘Binnen,’ klinkt een zware stem.

Louise opent de deur en laat me binnen. ‘Juffrouw Wittenberg voor u, meneer Van Benschop.’

In het midden van de kamer staat een notenhouten bureau met daarachter een man die ik eind vijftig, begin zestig schat. Hij draagt een colbert met bruine ruiten en een bruine stropdas. Zijn mond wordt aan het zicht onttrokken door een borstelige, grijze snor met gedraaide punten. Hij staat op en steekt me zijn hand toe, die minstens tweemaal zo groot als de mijne is. Naast zijn ogen verschijnen lachrimpeltjes. ‘Roelof van Benschop, strafrechtadvocaat en

eigenaar van dit kantoor.’ Het klinkt als *kanteur*. ‘Hoe maakt u het, juffrouw Wittenberg. Is het mejuffrouw of mevrouw Wittenberg?’

Hij doet me denken aan een grote vleesgeworden teddybeer, waardoor ik hem meteen sympathiek vind. ‘Mevrouw Wittenberg. Maar zegt u Heleen, alstublieft.’

Hij heeft nog steeds mijn hand vast, geeft er een klein klopje op en laat los. ‘Ga zitten, Heleen. Kan ik je iets aanbieden? Koffie of thee?’

‘Koffie, alstublieft.’

Terwijl Van Benschop zijn telefoon pakt en het verzoek voor twee koffie doorgeeft, kijk ik om me heen. De kamer heeft hoge plafonds met klassieke ornamenten en wijnrood geverfde paneelwanden. Op de vloer langs de wanden liggen stapels papieren, kranten en dossiers opgestapeld.

We wisselen wat beleefdheidsfrases uit over het mooie weer. Dan vouwt Van Benschop zijn handen en buigt naar me toe. ‘Fijn dat je op zo’n korte termijn kon komen, Heleen. Ik begrijp dat je hier nogal een eind vandaan woont.’

Beknopt leg ik uit dat ik eerder in Amsterdam heb gewoond en door omstandigheden tijdelijk bij mijn ouders in Lochem verblijf, maar graag weer terug wil.

‘Dat zal vast een hele overschakeling zijn geweest, van een klein plattelandsstadje naar Amsterdam.’

Ik knik bevestigend, en kan een glimlach nauwelijks onderdrukken als ik eraan terugdenk hoe Francien en ik voor het eerst in Amsterdam aankwamen. We liepen met onze koffers het station uit en keken onze ogen uit. Nog nooit hadden we zoveel auto’s bij elkaar gezien. Trams. Verkeerslichten.

‘Louise, je hebt haar net ontmoet, is mijn secretaresse, maar sinds afgelopen najaar werkt hier ook een andere strafrechtadvocaat. Zijn naam is Ralph Bouman en momenteel zijn we voor hem op zoek naar secretariële ondersteuning. Louise is te druk om ons beiden van dienst te zijn. Enfin, de heer Bouman had hier al moeten zijn om kennis met je te maken...’ Van Benschop werpt een blik op de klok en tikt ongeduldig met zijn grote vingers op het notenhouten tafelblad van het bureau. ‘Kennelijk is hij opgehouden. Het spijt

me, dit is slordig. Laten we ons gesprek zonder hem voortzetten. Ik wil je niet onnodig laten wachten, bovendien moet ik zelf vanmiddag op de rechtbank zijn. Tja, strafzaken gaan gewoon door in oorlogstijd.' Hij steekt een sigaar op en trekt mijn cv naar zich toe.

We praten even over mijn opleiding op Schoevers en nemen mijn werkervaring door. Daar zijn we snel mee klaar.

'Wat zou jouw voormalig chef bij de gemeente mij vertellen als ik hem zou bellen voor een referentie?'

Die vraag overvalt me. Mijn voormalig chef herinner ik me als een mannetje dat met consumptie sprak en zijn blik net iets te vaak op borsthoogte liet rusten. Dat hij mijn vertrek betreurde had volgens mij weinig met mijn kwaliteiten als secretaresse te maken. Ik schraap mijn keel. 'Hij zou zeggen dat ik presteer onder druk en accuraat ben.'

Van Benschop plukt bedenkelijk aan zijn snor en ik vraag me af of dit het antwoord was dat hij horen wilde. 'Ik kan u zijn contactgegevens verstrekken als u mijn referentie wilt nagaan?'

Hij steekt een hand op en schudt zijn hoofd. 'Niet nodig, Heleen. Ik geloof het wel. Enfin, ik zal eerlijk zijn: onze voorkeur gaat uit naar een candidate met een juridische achtergrond. Maar we hebben wat moeite gehad om iemand te vinden en met jouw achtergrond zou je deze positie prima moeten kunnen bekleden. Wat mij betreft ben je aangenomen. Althans: als je de betrekking wilt accepteren.'

'Zeker, meneer Van Benschop. Heel graag.'

'Je weet nog niet wat je gaat verdienen.' Hij kijkt me met een schuin hoofd aan en plukt aan zijn snor. 'Vijfendertig gulden per week. Daar valt niet over te onderhandelen. Kun je daarmee leven?'

Zoveel heb ik nog nooit verdiend. Het is zelfs meer dan Bart wekelijks verdiende als politieagent. Ik probeer mijn gezicht in de plooi te houden. 'Jazeker, meneer Van Benschop.'

'Goed, en dan je woonruimte. Ik ben eigenaar van wat onroerend goed, onder andere van een huis aan deze gracht. Een van de twee appartementen, de bovenwoning, staat momenteel leeg. Daar zou je je intrek in kunnen nemen. Het is gemeubileerd. Het is niet het meest moderne spul, maar het staat je vrij om eigen meubels mee

te nemen, dan zorg ik dat de rest weggehaald wordt. Louise loopt dadelijk met je mee om het appartement te bezichtigen. Als het je bevalt, dan zal zij jou meteen de sleutel overhandigen. De huur is vijftig gulden per maand. Die trekken we van je salaris af, akkoord?’

‘Natuurlijk, meneer Van Benschop.’ Alsof ik iets anders zou antwoorden.

‘Goed. Dan rest ons enkel nog het officiële gedeelte.’ Van Benschop trekt een bureaulade open en haalt er een stapeltje papieren uit. ‘Dit,’ – hij tikt met zijn grote wijsvinger op twee aan elkaar geniete stencils, – ‘is je arbeidsovereenkomst en dit formulier’ – hij wappert met het andere document – ‘betreft een geheimhoudingsverklaring. Je komt immers in aanraking met dossiers van diverse cliënten, dossiers die gevoelige persoonlijke informatie bevatten.’

‘Heeft u een pen voor mij?’

Van Benschop buigt naar voren en vouwt zijn handen ineen. ‘Ik zou een slechte jurist zijn als ik je vraag meteen te tekenen. Wil je het niet eerst eens rustig doorlezen?’

Ik werp een korte blik op het papier. De arbeidsovereenkomst staat vol met de gebruikelijke wollige, juridische frasen. Ik kijk de vriendelijk glimlachende Van Benschop aan. ‘Ik vertrouw erop dat hierin staat wat we zojuist besproken hebben.’

‘Spijkers met koppen slaan. Dat waardeer ik.’ Glimlachend overhandigt hij me een vulpen.

Onder beide documenten zet ik een handtekening.

Van Benschop staat op en steekt me zijn hand toe. ‘Dan is het officieel. Ik heet je van harte welkom binnen mijn kantoor, Heleen.’